

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, професора

МУРАВСЬКОГО Володимира Васильовича

на дисертаційну роботу

Папінка Андрія Івановича

на тему: «Управлінський облік бізнес-процесів в ІТ-компаніях»

на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Актуальності теми дослідження. Одним із напрямків становлення цифрової економіки в Україні є активний розвиток ІТ-індустрії. ІТ-галузь стала одним з драйверів економічного зростання у глобальному масштабі. Результатом діяльності ІТ-підприємств є унікальні продукти та послуги, які характеризуються значною доданою вартістю. Як наслідок, ІТ-індустрія вносить значний внесок у розмір вітчизняного ВВП. Проте, закінчення коронавірусного експонентного росту та спад галузі у воєнний час призвело до стагнації виробництва у сфері інформаційних технологій. З метою обмеження негативного впливу сучасних соціально-економічних особливостей господарювання на фінансові показники ІТ-підприємства зорієнтовані на мінімізацію витрат та максимізації ефективності функціонування.

Для досягнення конкурентних переваг на міжнародному ринку та збереження актуальності започаткованих проєктів менеджмент ІТ-підприємств акцентував увагу на оптимізації управління фінансово-господарською діяльністю. Оскільки інформаційною основою управління є облікова інформація внутрішнього використання виникає необхідність в удосконаленні управлінського обліку ІТ-компаній. З цією метою необхідні теоретичні та прикладні розвідки щодо методики та організації управлінського обліку у галузі створення ІТ-продуктів та надання ІТ-послуг.

Важливість наукових досліджень та прикладних розробок щодо управлінського обліку ІТ-компаній визначає актуальність обраної Папінком

А.І. теми дисертаційної роботи, коректність позиціонування предмету та об'єкту, мети та завдань дисертаційного дослідження. Об'єктом дослідження обрано процес діяльність підприємств ІТ-бізнесу в контексті ефективного їх функціонування та прийняття оперативних управлінських рішень, а предметом – сукупність теоретичних, методичних та організаційних аспектів управлінського обліку діяльності ІТ-компаній за процесним підходом до управління.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету: прикладної науково-дослідної теми, яка виконувалася за рахунок коштів державного бюджету на тему «Домінанти управлінського обліку в умовах діджиталізації для забезпечення економічної безпеки» (державний реєстраційний номер 0123U101580); науково-дослідних тем «Стан та перспективи розвитку системи бухгалтерського обліку та оподаткування в умовах глобалізації» (державний реєстраційний номер 0117U000147), «Управління та адміністрування: локальні та глобальні проблеми розвитку обліку, аудиту та економічної експертизи» (Державний реєстраційний номер 0120U103794), «Розвиток системи бухгалтерського та управлінського обліку в умовах соціально-економічних викликів» (державний реєстраційний номер 0122U000927); госпдоговірної НДР «Інформаційне забезпечення управління бізнес-процесами на підприємстві» (державний реєстраційний номер 0122U001741), у яких подані авторські пропозиції щодо оптимізації управлінського обліку ІТ-компаній.

Особистий внесок дисертанта в отриманих наукових результатах. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням, в якому особисто здобувачем удосконалено теоретико-методичні положення та подані практичні рекомендації щодо управлінського обліку функціонування ІТ-підприємств. Здобувачеві належать наукові ідеї роботи, теоретичні розробки й узагальнення, вибір методів дослідження, висновки та рекомендації, практичне впровадження результатів наукових досліджень. Внесок здобувача в

колективно опубліковані праці конкретизовано у переліку публікацій; у дисертаційній роботі використано лише ті ідеї, які належать особисто автору. Особистий внесок дисертанта є достатнім для такого виду дисертаційної роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій. Дисертаційна робота характеризується логічною структурою, достовірністю та обґрунтованістю сформованих висновків і рекомендацій, комплексністю опрацювання бібліографічних джерел. Достовірність і обґрунтованість представлених у дисертаційній роботі пропозицій ґрунтується на використанні широкого кола інформаційних джерел: праць вітчизняних і зарубіжних учених, законодавчих та нормативних документів, даних з відкритих джерел, інформації з ІТ-підприємств. Використання автором джерел інформації є необхідним для підтвердження достовірності сформульованих наукових гіпотез та вирішених прикладних завдань дослідження. Достовірність проведеного дослідження зумовлена використанням загальнофілософських й загальнонаукових методів пізнання явищ і процесів.

Мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи. Визначені об'єкт і предмет дослідження достатньо розкриті в структурі та змісті дисертації. Ознайомлення з її змістом та структурою свідчить про комплексний підхід до проведеного автором дослідження, спрямованого на: розвиток теоретичних основ управлінського обліку ІТ-підприємств; облік та управління діяльністю ІТ-компаній за попроцесним методом; удосконалення методики обліку та бюджетування витрат на створення ІТ-продуктів (ІТ-послуг); оптимізації аналізу життєвого циклу результатів діяльності ІТ-підприємств та оцінки впливу на їх функціонування бізнес-ризиків.

Обґрунтованість та достовірність отриманих наукових досліджень, висновків та рекомендацій підтверджується значним переліком публікацій за темою дисертаційної роботи у зарубіжних та національних періодичних виданнях, а також обговоренням отриманих результатів на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Наукові праці автора на

достатньому рівні відображають його особистий внесок у вирішення теоретичних та прикладних проблем розвитку обліку, аналізу та управління ІТ-компаніями.

Отже, зміст та структура роботи повністю узгоджується з її назвою, метою та завданнями досліджень. Наукові положення викладені послідовно й логічно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень, що належно апробовані та базуються на різноманітних інформаційних джерелах.

Ступінь наукової новизни результатів дисертаційного дослідження.

Найбільш суттєві результати, що розкривають особистий внесок дисертанта у розробку досліджуваної тематики та характеризують новизну, полягають у комплексі взаємопов'язаних наукових розробок та пропозицій. Ознайомлення зі змістом дисертації Папінка А.І., основними науковими працями здобувача дозволило визначити найважливіші теоретико-методичні положення, висновки та рекомендації, що доводять наукову новизну, відображають науковий внесок автора у розв'язання наукового завдання щодо обґрунтування теоретичних, методичних положень та практичних рекомендацій з оптимізації обліку, аналізу та управління діяльністю ІТ-підприємств.

Здобувач відповідно до обраної мети дисертаційного дослідження, яке полягає в розробці методичних та практичних рекомендацій із вдосконалення системи обліку за бізнес-процесами та формуванні інформаційного супроводу ухвалення управлінських рішень, сформулював низку наукових і практичних завдань. Їх реалізація дала змогу одержати результати, висвітлені у авторських пропозиціях та рекомендаціях, що містять наукову новизну та мають практичне значення. Досягнення сформованих завдань стало можливим через використання широкого науково-методичного інструментарію, що дало змогу науково обґрунтувати висновки дисертаційної роботи і засвідчити придатність їх до використання у майбутніх наукових пошуках та практичній діяльності.

До наукових результатів, що спрямовані на вдосконалення теоретико-методичних положень та розробку науково-прикладних рекомендацій з покращення управлінського обліку в ІТ-компаніях, потрібно зарахувати:

1. Доведення важливості ІТ-сектору для національної економічної системи з врахуванням її особливостей в оптимізації управлінського обліку, що дало змогу обґрунтувати доцільність використання процесного підходу до дослідження господарських процесів та визнати їх обліковими об'єктами в різних видах ІТ-компаній.

2. Ідентифікація витрат діяльності ІТ-підприємства, у тому числі з визнанням імовірних витрат у ризиковому бізнес-середовищі, на основі використання методик цільового обліку витрат (target cost accounting), моніторингу фінансових результатів діяльності за бізнес-процесами для оптимізації управління ІТ-компаніями на різних рівнях менеджменту.

3. Удосконалення методики управлінського обліку діяльності ІТ-компаній у частині: розробки інструментів оцінки вартості проєктів та визначення їх економічної ефективності шляхом виділення спеціальних об'єктів оцінки; уточнення порядку бюджетування основних бізнес-процесів; оцінки імовірності прояву та впливу ризиків на основні показники ефективності ІТ-бізнесу тощо.

4. Розробку комплексної системи формування облікової інформації про функціонування бізнес-процесів, які охоплюють усі аспекти діяльності компанії, включаючи фінансові, виробничі, технічні та інші процеси, а також стадії життєвого циклу ІТ-продукції чи послуг, що дає можливість оцінити доходи і витрати проєкту на усіх етапах його реалізації.

Таким чином, основні наукові положення, результати і висновки дисертаційної роботи Папінка А.І. мають істотну наукову новизну, достатній ступінь обґрунтованості, достовірність яких доведена здобувачем.

Повнота опублікування основних положень дисертації. Дисертаційна робота Папінка А.І. є самостійною, комплексною і повноцінною науковою працею. Основні положення дисертації викладено у 16 наукових працях, із них: 3 публікації у наукових фахових виданнях України, що зареєстровані в міжнародних наукометричних базах, 1 стаття у виданні, що індексується міжнародною наукометричною базою Scopus, 12 матеріалів круглих столів та конференцій. Загальний обсяг опублікованих праць становить 7,6 друк. арк.

(особисто автору належить 6,45 друк. арк.), в тому числі наукових праць, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації – 3,3 друк. арк., наукових праць апробаційного характеру – 4,3 друк. арк.

Положення дисертаційного дослідження, які складають наукову новизну, повністю висвітлені та обговорювалися на 12 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням, в якому особисто автором розроблено теоретико-методичні основи та практичні рекомендації щодо удосконалення управлінського обліку функціонування ІТ-підприємств. Здобувачеві особисто належать наукові ідеї роботи, теоретичні розробки й узагальнення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист здобувачем та містяться в його публікаціях.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів і рекомендацій про їх використання. Проведені теоретичні дослідження є методичною базою для подальшого уточнення теорії управлінського обліку на підприємствах різних галузей діяльності. Основні теоретичні положення дисертаційної роботи доведені до рівня методичних розробок, які можуть бути використані у діяльності ІТ-підприємств.

Практичне значення мають пропозиції щодо: ідентифікації та визнання витрат на створення ІТ-продукту (ІТ-послуги), порядку бюджетування витрат діяльності, аналізу ризиків для фінансових результатів функціонування ІТ-компаній.

Наукові результати, отримані у дисертації, пройшли апробацію і використовуються у практичній діяльності ІТ-підприємств, зокрема: ТОВ «Апіко-Україна», ТОВ «ЕЛЕКС», ТОВ «РСФО», а також обговорені експертною спільнотою при Департаменті економічного розвитку і торгівлі. Деякі результати дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі Західноукраїнського національного університету при викладанні дисциплін: «Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки

суб'єктів господарювання», «Основи фінансово- економічного аналізу», «Управлінський облік» (№ 126-2/468 від 20.03.2023р.).

Окремі результати дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Західноукраїнського національного університету при викладанні дисциплін: «Управлінський облік», «Основи фінансово- економічного аналізу», «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством».

Оцінка структури дисертації. Структура дисертаційної роботи Папінка А.І. є цілісною, логічною і комплексною. Всі розділи пов'язані між собою, що забезпечує цілісне сприйняття досліджуваної проблеми і дозволяє визначити науковий внесок здобувача та ступінь вирішення сформульованих завдань відповідно до теми, мети та завдань дослідження. Оформлення роботи повністю відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України до кваліфікаційних наукових робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний обсяг роботи становить 185 сторінок. Робота містить 8 таблиць, 40 рисунків, 16 додатків на 17 сторінках. Список використаних джерел налічує 213 найменувань.

Зі змістовної точки зору робота є завершеною науковою працею, а її результати є науково вагомими та практично значущими. Висновки, пропозиції, рекомендації, сформульовані здобувачем за результатами дисертаційного дослідження, містять елементи наукової новизни і мають цінність для розвитку теоретичних, методичних положень і практики управлінського обліку, аналізу та управління ІТ-підприємствами.

Мова та стиль викладення. Дисертаційна робота Папінка А.І. підготовлена діловою українською мовою, що ґрунтується на загально-науковій та економічній термінології. Стиль викладення тексту є науковим унаслідок застосування мовної компресії, логічної послідовності розкриття змісту параграфів та розділів дисертації, однозначності трактувань дефініцій та

категорій, смислового взаємозв'язку завдань, наукової новизни, прикінцевих положень і висновків, об'єктивності порівняння проведених наукових досліджень та формування авторської позиції у сфері управлінського обліку, аналізу та управління тощо.

Відповідність дисертації паспорту спеціальності, за якою вона подається до захисту. За змістом та оформленням дисертація Папінка А.І., враховуючи її міждисциплінарний характер, на тему «Управлінський облік бізнес-процесів в ІТ-компаніях» загалом відповідає встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України, зокрема: 1) паспорту спеціальності 071 – «Облік і оподаткування», галузь знань 07 – «Управління та адміністрування»; 2) вимогам, встановленим «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44; 3) основним вимогам до оформлення дисертаційних робіт.

Критичні зауваження до дисертації. Разом з важливими науковими здобутками, позитивною оцінкою змісту і оформленням дисертаційної роботи слід відмітити окремі найбільш значущі зауваження та дискусійні положення, зокрема:

1. Перший розділ дисертації недостатньо висвітлює вплив галузевих особливостей функціонування підприємств ІТ-галузі та процесного підходу до управління бізнес-процесами на бухгалтерський (у тому числі управлінський) облік. І хоча автором досліджено напрямки трансформації організаційних процесів опрацювання облікової інформації у ІТ-індустрії у контексті її автоматизованої обробки, он-лайн режиму генерування, кіберзахисту, стратегічної спрямованості та взаємозв'язку з управлінням, недостатня увага приділена методичним аспектам управлінського обліку. Врахування у дисертаційній роботі впливу галузевих характеристик ІТ-підприємств на фундаментальні основи та методичні положення управлінського обліку дало б

змогу більш повно обґрунтувати доцільність та визначити напрямки дисертаційного дослідження.

2. У другому розділі дисертації наявні епізодичні дослідження щодо методики формування собівартості ІТ-продуктів чи ІТ-послуг. Враховуючи фундаментальність поняття «калькулювання» для управлінського обліку, важливо у дисертації розкрити порядок визначення вартості продукції ІТ-підприємств з врахуванням витрат за кожним бізнес-процесом, виявити оптимальну калькуляційну одиницю, ідентифікувати вплив варіативних внутрішніх та зовнішніх чинників на елементи виробничих витрат, сформувані деталізовану калькуляцію з розробкою проектів управлінських рішень для мінімізації собівартості, що підсилило б наукову та прикладну значущість отриманих результатів дисертації для цілей управління ІТ-компаніями.

3. У третьому розділі дисертаційної роботи не повністю наведені аналітичні розрахунки з використанням даних про діяльність досліджуваних підприємств, що частково обмежує емпіричне підтвердження коректності поданих пропозицій щодо оптимізації аналізу фінансових результатів і ризиків функціонування різних за розміром та напрямом діяльності ІТ-підприємств.

Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам.
Дисертаційна робота Папінка А.І. на тему «Управлінський облік бізнес-процесів в ІТ-компаніях», представлена на здобуття ступеня доктора філософії, є завершеним самостійним дослідженням, що містить нові науково обґрунтовані теоретико-прикладні результати у сфері управлінського обліку ІТ-компаній. Отримані здобувачем результати та запропоновані нові рішення, рекомендації та висновки є достовірними та всебічно обґрунтованими. Дисертація виконана на високому фаховому рівні, її зміст відповідає обраній темі дослідження, мета повністю розкрита.

За рівнем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням отриманих результатів, структурою, мовою та стилем викладення дисертація Папінка А.І. на тему «Управлінський облік бізнес-процесів в ІТ-компаніях»

відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та вимогам наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» №40 від 12.01.2017 р. (зі змінами від 31.05.2019 р.), а її автор – Папінко Андрій Іванович – заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри обліку і оподаткування

Західноукраїнського національного

університету МОН України

Володимир МУРАВСЬКИЙ

Підпис: *Володимир МУРАВСЬКИЙ*

Завіряю: *Анна БЕНІК*

НАЧАЛЬНИК
ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ